

دینداری در عصر جهانی شدن، واکاوی آسیب ها و تهدیدات شبکه های اجتماعی

مجازی در کمین خانواده ایرانی

سید حسن خلیلی حسین آبادی

دانشجوی دکتری تخصصی برنامه درسی و عضو باشگاه پژوهشگران و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (خوراسگان)

چکیده

جهانی شدن به عنوان یک پدیده یا فرایند؛ یکی از پیامدهای مدرنیته در دنیای امروز است. یکی از مهم ترین حوزه های جهانی شدن؛ جهانی شدن در عصر فرهنگ است و مهم ترین ابزار گسترش این پدیده نیز رسانه است. در این میان شبکه های اجتماعی به طور مشخص به عنوان بارزترین نمود یک رسانه مدرن در عصر جهانی شدن سهمی غیر قابل انکار در انتقال و تبادل سریع اطلاعات در دنیای امروزی دارند. از آنجائیکه دین در جامعه ایرانی یکی از مهم ترین اجزای فرهنگ جامعه اسلامی را تشکیل می دهد. آنچه در این مقاله به آن پرداخته شده است؛ بررسی فرصتها و تهدیدات شبکه های اجتماعی به مثابه یک رسانه جمعی در عصر جهانی شدن؛ برای دین و دینداری است. ارتباطات و جهانی شدن سیر تحولات را در مسیر تازه ای قرار داده است، در این میان جوامع اسلامی به واسطه شرایط حاکم بر آنها و همچنین عقب ماندگی آنها نسبت به کشورهای پیشرفته با چالش های بیشتری هم در عرصه ملی و هم در عرصه فراملی روبرو هستند. جوامع کنونی دارای ویژگیهایی همچون (بهره مندی از تکنولوژی، تغییر یافتن بنیان های فکری، معرفتی، اجتماعی و فرهنگی، دسترسی آسان به ایده ها و باورهای دیگران از طریق شبکه های اجتماعی، عدم کنترل شبکه های اجتماعی، پیوند میان نظام های هنجاری و ارزشی با شبکه های مجازی) می باشد. در همین راستا موضوع فوق با بررسی از منابع و متون مختلف و بهره گیری از پایان نامه های مرتبط و استفاده از سایت های اینترنتی مورد کنکاش قرار گرفت. در نهایت نتایج بیانگر این بود که نهاد دین و تعالیم دینی قادر است با بالابردن ظرفیت قدرت نه گفتن و انتخابگری آگاهانه در افراد استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی را به یک فرصت و نه لزوماً تهدید روانی-اجتماعی تبدیل کند.

واژه های کلیدی: جهانی شدن، شبکه های اجتماعی، دین، دینداری، آسیب ها و تهدیدات

مقدمه

جهانی شدن (Globalization) پدیده‌ای نوین است که در دنیای مدرن و پسا مدرن معنا می‌یابد، این پدیده به نوعی به فرایند فشرده‌گی زمان و مکان مربوط است. در این فرایند مردم دنیا کمابیش به صورت نسبتاً آگاهانه در جامعه جهانی واحد ادغام می‌شوند.

امروزه کمتر مقوله‌ای وجود دارد که به گونه‌ای با مقوله جهانی شدن ارتباط نداشته باشد. در حوزه اقتصاد و تجارت که همه مباحث به نوعی با فرایند‌های جهانی شدن مربوط می‌شود، در حوزه سیاست که از رژیم‌های جهانی امنیتی و بسط جهانی حقوق بشر و دموکراسی یا چالش‌های جهانی مانند بنیادگرایی، تروریسم و محیط زیست صحبت می‌شود و در حوزه فرهنگ که سخن از درهم آمیختگی هویت‌های محلی و جهانی است و همچنین با گسترش روزافزون فناوری اطلاعات و ارتباطات و نیز بسط جهانی هنر ها و الگوهای فرهنگی خاص، درک و فهم پدیده‌های فرهنگی پیوند عمیقی با جهانی شدن داشته است (سلیمی، ۱۳۸۴)

با این وجود مشکلاتی بر سر تعریف جهانی شدن وجود دارد و اندیشمندان علوم اجتماعی تعاریف مختلفی از آن را ارائه نموده‌اند. و اترز جهانی شدن را چنین تعریف کرده است. "جهانی شدن فرایندی اجتماعی است که در آن قید و بند‌های جغرافیایی که بر روابط اجتماعی و فرهنگی سایه افکنده از بین می‌رود و مردم به طور فزاینده‌ای از کاهش این قید و بندها آگاه می‌شوند. رونالد رابرتسون جهانی شدن را "عام شدن خاص و خاص شدن عام" می‌داند چرا که جنبه‌های کلان زندگی با وجه محلی یعنی جنبه‌های فرد برخورد می‌کنند. در این تقابل، خود (هویت فردی) و جوامع ملی از یک سو با بشریت (به عنوان یک کل) و نظام جهانی جوامع از سوی دیگر رو در رو قرار می‌گیرند. آنتونی گیدنز جهانی شدن را چنین تعریف نموده است. "جهانی شدن به معنای گسترش روابط اجتماعی و اقتصادی در سراسر جهان است. در یک نظام جهانی، جنبه‌های متعددی از زندگی مردم از سازمان‌ها و شبکه‌های اجتماعی تاثیر می‌پذیرند که هزاران کیلومتر از آنها دورتر هستند، در این وضعیت جهان را باید به عنوان یک نظام واحد قلمداد کرد. (هراس بنیادین، ۱۳۷۹)

در حالت کلی، فرهنگ، سیاست و اقتصاد، ابعاد جهانی شدن را تشکیل می‌دهند. آنچه که موجب شکل‌گیری دغدغه‌های اصلی این مقال می‌شود. جهانی شدن در حوزه رسانه است که همه ابعاد زندگی انسانها را دستخوش تغییر کرده است. از این منظر جهانی شدن رسانه‌ها بخشی از جهانی شدن فرهنگ است. یکی از چالش‌های نوین در عصر جهانی شدن، چالش بین جهانی شدن و دین است. این مسئله با توجه به ساختار اجتماعی دینی ایران اهمیت دوچندانی دارد اگر علمای دینی ما بخواهند با روشهای گذشته جوانان را (که با وسایل متعدد ارتباط جمعی آشنا شده و در اغلب موارد مجذوب محتوای آن نیز شده‌اند) به دینداری تشویق کنند مسلماً نه تنها موفق نخواهند بود بلکه آنها دین‌گریز نیز می‌شوند، آنها باید با آسان کردن مسیر دینداری و تجربه اخلاقی و معنوی آنها را با جذابیت دین آشنا کنند.

گسترش فناوریهای نوین در عرصه رایانه و الکترونیک در چند دهه گذشته، موجب پدیدار شدن انواع و اقسام لوازم و برنامه‌های الکترونیکی و رایانه‌ای از جمله اینترنت، تلفن همراه، ماهواره و بازی‌های رایانه‌ای در جهان شده است. که این تحولات و پیشرفت‌ها زندگی بشر را چندین برابر آسان تر نموده است، اما در آن سوی سکه نمی‌توان از آسیب‌های ناشی از این فناوری‌های نوین غافل بود. کودکان، جوانان و نوجوانان عصر حاضر مانند نسل‌های گذشته نیستند که تنها با بازی کردن با همسالان و تماشای کارتون سرگرم شوند. تقریباً همه این کودکان، جوانان و نوجوانان از همه این فناوری‌ها یا بخشی از آنها برخوردارند. صرف نظر از کاربرد این ابزارها، آنچه امروزه کاربرد وسیعی یافته و بخش وسیعی از فعالیتهای روز مره افراد را پوشش می‌دهد، اینترنت و به تبع آن فضای مجازی است. اینترنت مجموعه پایانی ناپذیر از پایگاه‌های داده است که اطلاعات مختلف و متنوع فردی و جمعی انسان‌ها را در خود جمع آورده است و هر روز نیز گسترش می‌یابد.

با در نظر گرفتن رویکردهای مختلفی که در مورد تحلیل و تبیین چالش‌های یاد شده وجود دارد و با توجه به اهمیت آن، در این مقاله سعی بر آن است تا جهانی شدن رسانه به ویژه در قالب شبکه‌های اجتماعی که مهمترین چالش حاضر در عصر انفجار اطلاعات

است و همچنین، مکانیزم های تاثیر گذاری آن بر دین مورد بررسی قرار داده تا با نگاهی آسیب شناسانه، از رهگذر شناخت تهدیدات و فرصت های این عرصه، راهکارهای مناسب مواجه شدن با این پدیده را شناسایی کنیم.

مفهوم جهانی شدن:

جهانی شدن در زبان فارسی معادل «Globalization» در زبان انگلیسی در نظر گرفته شده است. در زبان عربی نیز کلمات «العلوله» و «الکوکبه» معادل جهانی شدن و یا جهان گرایی ترجمه شده اند که عمدتاً کلمه «العلوله» مورد استفاده قرار می گیرد (الحمادی، ۱۳۸۱)

در رابطه با ارائه تعریفی جامع و مانع از پدیده جهانی شدن میان صاحب نظران و اندیشمندان اجماع نظر حاصل نشده و هر دسته از آنان به تناسب برداشتی که از این پدیده دارند و پیش زمینه های ذهنی و ایدئولوژی سیاسی که بدان تعلق دارند تعریف خاصی از این پدیده ارائه داده اند. در برخی از این تعاریف، جنبه اقتصادی جهانی شدن غلبه دارد و در برخی دیگر ابعاد سیاسی، فرهنگی و یا ارتباطی آن بیشتر مدنظر قرار می گیرد (میر محمدی، ۱۳۲۸۱)

رابرتسون جهانی شدن را مفهومی می داند که ناظر بر فشرده شدن جهان و تشدید آگاهی جهانی است و فرآیندی است که وابستگی متقابل جهانی و آگاهی از جهان به عنوان یک کلیت یکپارچه در قرن بیست و یکم را در پی داشته است. پراتسون [چه کسی؟] جهانی شدن را پدیده ای چند وجهی تعریف کرده است به گونه ای که به بافت های گوناگون کنش اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، نظامی، فناوری و محیط زیست راه پیدا کرده است (کیانی، ۱۳۸۰)

علاوه بر دسته بندی بالا در مورد جهانی شدن، تقسیم بندی دیگری نیز در مورد تلقی موجود از سابقه زمانی و تاریخی جهانی شدن وجود دارد.

گروهی معتقدند، جهانی شدن فرایندی است که از ابتدای تاریخ بشر وجود داشته و از همان زمان تاثیرات آن روبه فزونی داشته است.

گروهی دیگر عقیده دارند، که جهانی شدن با نوگرایی و توسعه سرمایه داری همراه بوده است، اما اخیراً در آن شتاب ناگهانی بوجود آمده است.

همچنین، گروهی دیگر بر این باورند که جهانی شدن یک فرایند متاخر است که با سایر فرایندهای اجتماعی نظیر فراصنعتی شدن، فرانوگرایی یا شالوده شکنی سرمایه داری همراه است. (پویافر، ۱۳۸۷)

آنچه مسلم است، به طور تلویحی وقتی به بررسی فرصت ها و تهدیدات جهانی شدن برای جامعه می پردازیم، گویی شکل یک مساله اجتماعی را در سطح جهانی و در دوران مدرن مفروض داشته ایم. از این رو، وقتی به این فرایند به عنوان یک مسله می پردازیم، خود به خود، به این معنا خواهد بود که درک ما از جهانی شدن، یک فرایند مربوط به دوران مدرن است. بنابراین، به طور منطقی رویکردی که در این گفتار بیشتر منطبق با مورد سوم از سه مورد اشاره شده در بالا است.

رسانه در عصر جهانی شدن:

جهانی شدن فرایندی نو و تازه نیست و جهان همیشه به سوی آن حرکت کرده است، با این تفاوت که در گذشته این حرکت کند بوده ولی اکنون سرعت گرفته است، اختراع چاپ و تأثیر گذاری آن در این فرایند را می توان به عنوان یک مصداق اشاره کرد. زمانی که تکنولوژی چاپ اختراع شد، جهشی بزرگ و عمده در حوزه ی ارتباط جمعی بوجود آمد. در واقع شکل اولیه ارتباط، در سویی که مخاطب قرار داشت، به شکل انبوه در آمد. این نوع ارتباط بعدها با اختراع تلگراف، رادیو و تلویزیون وسیعتر شد تا اینکه در قرن بیستم تکنولوژی بزرگراههای ارتباطی شکل گرفت و حالا که این تکنولوژی ارتباطی جهان را چنان به هم ارتباط داده است که میتوانیم بگوییم در بخش وسایل ارتباط جمعی، جهانی شدن عینیت یافته است.

لازم به یاد آوری است که زمانی وسایل ارتباط جمعی تنها در محدوده ی مرزهای جغرافیایی فعال بودند، این محدودیت وظایف ویژه ی را به آنها تحمیل می کرد ولی امروز که این وسایل مرزها را شکسته اند و به مفهومی صحیح کلمه جهانی شده اند، وظایف جدیدی پیش رودارند که مدیران و سردبیران باید به آن آگاه باشند. اما صرف نظر از این ویژگی، رسانه ها

در عصر جهانی شدن از خصوصیات منحصر به فردی برخوردارند و شناخت این خصوصیات عام می تواند نقش مهمی در واکاوی چالش های موجود در عصر ارتباطات باشد.

ویژگیهای رسانه های در عصر جهانی شدن:

✓ سرعت در انتقال اطلاعات

✓ افزایش گستره مخاطبان

✓ تنوع در محتوای مطالب

✓ جمع زدایی

✓ نظارت بر محیط به معنی جمع آوری و توزیع اطلاعات در مورد رویدادهای محیط اطراف، هم در داخل و هم در خارج یک جامعه خاص

✓ همبستگی بخشی از جامعه در واکنش به محیط:.

✓ انتقال میراث اجتماعی از نسلی به نسل دیگر

دین و جهانی شدن رسانه :

اصولاً تعارض نوگرایی را با دین باید یک نگرش جاهلانه یا مغرضانه به موضوع بدانیم، چرا که نه نوگرایی در ذات خود تعارضی با ارزش ها و اعتقادات ناب دینی دارد و نه معارف ناب الهی تحجر و عقب ماندگی را به پیروان خود توصیه می کنند. آنان که دم از تعارض و زوال فرهنگ دینی در جامعه ی جهانی می زنند، احتمالاً به دنبال تحمیل الگوهای نوگرایی مورد قبول خویش، دین را مانعی سر راه می بینند و یا اینکه از دستیابی به معارف ناب دینی محروم مانده اند و تجارب قرون وسطایی را که ربطی به اصول مورد قبول ادیان الهی ندارد، ملاک کار خویش قرار داده اند. شاید این جمله پاسخ مناسبی برای شبهه پیش آمده باشد که بهترین دلیل بر امکان یک پدیده رخداد آن است. امروزه بسیاری از کشورهای اسلامی از جمله ایران، نوگرایی را در دستور کار خود قرار داده اند، ضمن این که اسلام اساس حکومت و جامعه ی آنها را تشکیل می دهد و جالب اینکه برخی از آنها به عنوان الگوهای موفق نوگرایی در گزارش های مجامع وابسته به سازمان ملل متحد از جمله یونسکو معرفی می شوند. امروزه شیوه های سنتی اسلامی زندگی با عناصر حیات مدرن، همزیستی کارآمدی دارند، هرچند که الگوی اسلامی نوگرایی با نسخه پیچی ها و تعمیم های برخی اندیشمندان غربی یا روشنفکران شرقی پیرو آنها مطابقت نداشته باشد. اگر برخی جوامع دینی در فرآیند نوگرایی توفیق نیافته اند، نباید آن را به معارف ناب دینی منسوب دانست، بلکه مهم ترین علت آنها را در بی کفایتی مدیران و آثار حضور استعمار نو باید جستجو کرد. در این مجال لازم است به اولین تجربه های استفاده رسانه های جدید در ارتباطات دینی اشاره ای داشته باشیم. نخستین جمعیت های دینی که از کارکردهای رادیو و تلویزیون به عنوان ابزار نوین ارتباطات دینی بهره گرفتند، سازمان های بنیادگرا و اونجلیستی مسیحی بودند. به دنبال کاهش حاکمیت کلیسا، دنیایی شدن فرهنگ عصر حاضر و جایگزینی مراجع حکومتی به جای مراجع دینی، این ضرورت از سوی کلیسا احساس شد که باید تبیین نوینی از دین برای مخاطبان جدید در عصر نوگرایی ارائه نمود و نگرش های تازه ای را در خصوص رابطه ی دین و جامعه مطرح ساخت. به این ترتیب با جدیت به مفاهیمی همچون فرهنگ، صنایع فرهنگی و آزادی مردمی روی آورد. (مصطفوی کاشانی، ۱۳۷۶)

رابطه دین و جهانی شدن به طور اعم در دوحوزه کلی از سوی پژوهشگران ونظریه پردازان اجتماعی مورد بررسی قرار می گیرد. نخستین حوزه مربوط به مطالعه درباب نقش، جایگاه و کارکرد دین دنیای جهانی شدن ودومین حوزه به بررسی میزان وانواع دینداری درجریان این فرایند مربوط می شود. یکی از چالش های پیش روی دین در دوران مدرن، نحوه رویارویی با پدیده جهانی شدن وبه ویژه جهانی شدن رسانه (شبکه های اجتماعی) است. این مساله باتوجه به وجود تهدیدات تبلیغات ضد دینی، بررئید سایت های اینترنت می تواند اهمیت بیشتری پیدا کند آنچه دراین مجال به طور ویژه مورد نظر ماست، رویکرد آسیب شناسانه به گسترش اینترنت وشبکه های اجتماعی (فیس بوک، یوتیوب، وایبر، وات ساپ، گوگل پلاس و...)، به ویژه درمیان

جوانان است. از این رو به طور ویژه به بررسی و تبیین رابطه استفاده از اینترنت به طور اعم و استفاده از شبکه های اجتماعی به طور اخص با دینداری کنشگران اجتماعی می پردازیم.

همانطور که گفتیم، جهانی شدن در عرصه ارتباطات، در دو حوزه می تواند اثر گذار باشد، نخست در تغییرات میزان دینداری جامعه و دیگری، نوع دینداری مردم جامعه، در مورد میزان دینداری جامعه، مهم ترین مساله نحوه تاثیر پذیری سطح دینداری کنشگران اجتماعی از مصرف رسانه است. سهم رسانه از مصرف رسانه ای یک جامعه و نوع تعامل بین مخاطبان رسانه با آن، تبیین گر این رابطه خواهد بود. همچنین در مورد مساله انواع دینداری رایج در بین مردم در عصر جهانی شدن، نوع دینی که افراد از آن تبعیت می کنند و نیز جهانی شدن رسانه بر روند سکولاریزاسیون (به معنای رانده شدن دین از حوزه اجتماعی به حوزه فردی) در مساله مهمی است که در این مورد قابل بررسی است.

(الف) - رابطه اینترنت، شبکه های اجتماعی با میزان دینداری :

خدمات شبکه های اجتماعی، روی ساختن جوامع مجازی از افرادی که مایل به اشتراک گذاردن فعالیت ها و یا علایق خود هستند و یا افرادی که مایل به جستجو در علایق و فعالیت های دیگران دارند، تمرکز می کند. بسیاری از خدمات شبکه های اجتماعی، از طریق وب ارائه می شوند و راه های متنوعی مانند: پست الکترونیکی، پیام رسانی آنی (گپ) و وبلاگ را برای تعامل در اختیار کاربران قرار می دهند؛ به طوری که می توان گفت این شبکه ها شماری از امکانات تعاملی اینترنت را به نوعی در کنار هم گرد آورده اند .

شبکه سازی اجتماعی، راه های جدیدی را برای ارتباط و به اشتراک گذاشتن اطلاعات فراهم کرده است؛ به طوری که وب سایت های مرتبط با شبکه های اجتماعی، به طور مرتب مورد استفاده میلیون ها نفر می باشند .

با وجود اشتراک برخی از خدمات ارائه شده در شبکه های اجتماعی با سایر خدمات موجود در اینترنت، خدمات اختصاصی که در درون این شبکه ها وجود دارند، به تازگی طرفداران زیادی به دست آورده است .

انواع اصلی خدمات شبکه سازی اجتماعی، آن هایی هستند که حاوی بخش های طبقه بندی شده هستند، مانند سال های ابتدایی مدرسه یا همکلاسی ها. که این نوع شبکه سازی امکان برقراری ارتباط دوستان را به خصوص از طریق صفحاتی که خودشان را در آن معرفی کرده اند، فراهم کرده و یک نظامی پیشنهادی برای وصول به حقیقت است. روش های طرفدار امروزی، ترکیبی از بسیاری از این خدمات هستند.

هر کدام از این شبکه ها، امکانات تعاملی جالبی دارند که از آن ها می توان در امور تجاری، آموزش، و حتی تبلیغ دین استفاده نمود. تعداد کثیری از شبکه های اجتماعی با موضوع مذهبی در اینترنت وجود دارند که به افراد اجازه می دهند که گروه های نیایش ایجاد کنند، در مورد فیلم ها بحث کنند و افرادی را که که به طور بالقوه در این زمینه ها استعداد دارند، پیدا کرده و با آن ها آشنا شوند. بسیاری از شبکه های مذهبی به وسیله افرادی (این افراد به کاربران گزارش می دهند که چه کسانی محتوای زشت و مستهجن و یا محتوای مضر را در پایگاه قرار داده اند) مورد بازرسی قرار می گیرند و حتی در مواردی افراد خاطی از پایگاه رانده می شوند .

در شبکه های اجتماعی مذهبی، فناوری، شبکه سازی اجتماعی و مذهب با هم آمیخته می شوند تا محیطی فراهم آورده شود که برای بخشی از کاربران اینترنت کاملاً جذاب باشد. در ادامه، سه شبکه در حوزه ادیان طرفدار، یعنی اسلام و مسیحیت و بهبود معرفی می شود که با بررسی آن ها و همچنین تعیین سطح علایق مردم کشور می توان شبکه های اجتماعی با موضوع مذهب در ایران ایجاد نمود و از این راه در راستای تبلیغ دین و اطلاع رسانی به افراد کوشید.

سایت های شبکه های اجتماعی آن دسته از وب سایت هایی هستند که طیف وسیعی از تعاملات اجتماعی با دوستان و اعضاء خانواده را میسر می کنند رسانه های اجتماعی می توانند در طول استخدام و فرایین بررسی کارکنان و به ویژه کارمندان کلیدی یا آنهایی که با کودکان سروکار دارند، ابزاری قدرتمند به حساب آیند، از طریق برنامه ریزی و اجرای متفکرانه، امکان مهار قدرت های سایت های رسانه ای آنلاین و نفوذ آنها به طور قانونی به نفع سازمان مربوطه امکان پذیر می شود. (Wodarz, 2011)

مدتی است که موضوعی با عنوان آسیب های نوپدید به ویژه آسیب های ناشی از اینترنت، تلفن همراه، ماهواره، بازی های رایانه ای از سوی مسئولان و کارشناسان ذی ربط مطرح شده است و بر لزوم برنامه ریزی و سیاست گذاری در حوزه پیشگیری از این آسیب ها تاکید می شود. آسیب شناسی را می توان شناسائی مجموعه عوامل و شرایطی دانست که موجب عدم سازگاری فعالیت ها و اعمال اجتماعی و روانی فرد با هنجارهای اجتماعی و روان شناسی می گردند. آسیب های نوپدید در کشور به دلیل توسعه فناوری ها رو به گسترش است و در بسیاری از کشورها راهکارهای مقابله با این آسیب ها در برنامه ریزی کلان مورد توجه است اما در ایران با توجه به سرعت انتشار اطلاعات و دسترسی آسان به اطلاعات و توسعه اینترنت و فضای مجازی برنامه ریزی و راهکار موثری برای مقابله با این گونه آسیب ها تدبیر نشده است و این موجب افزایش دامنه این گونه آسیب ها در سراسر کشور شده است (ابراهیم پورو خزائی، ۱۳۹۲)

برای نمونه می توان به جنجال های تبلیغاتی در خصوص موضوع اسید پاشی در اصفهان و درگذشت مرتضی پاشائی در فضای مجازی و گسترش آن در شبکه های اجتماعی اشاره کرد که به نظر تحلیل گران نوعی آئین جدید در مراسم خاک سپاری برای هنرمندان به وجود آمده به این صورت که کاربران این شبکه ها با قرار دادن تصاویر مراسم خاک سپاری همزمان با قرائت قرآن و مداحی در گوشه ای به همخوانی ترانه ها و آلبوم های مرحوم پاشائی پرداخته و این تصاویر را به صورت گسترده در فضای مجازی و شبکه های اجتماعی بارگزاری نمودند و یک جمعیت میلیونی را به راه انداخته و از طرفی در این شبکه ها اگر یکی از اعضا درگذشت پاشائی را تسلیت نمی گفت با بمباران انتقاد مواجه می گردید. در ادامه به معرفی و بررسی تعدادی از مهمترین شبکه های اجتماعی تحت وب، آسیب ها - تهدیدات و راه کارهای مقابله با آنها می پردازیم.

شبکه های اجتماعی :

شبکه های اجتماعی به عنوان سربازان جدید جنگ نرم دول غربی، فعالیت های خود را به فضای واقعی جامعه سرایت داده و هماهنگی و سازماندهی بسیاری از تجمع ها سیاسی و اعتراضی را بر ضد دولت هدف به عهده می گیرند. چنانچه بخش عمده ای از رخدادهای اعتراضی ایران، طی ماه های پس از انتخابات ریاست جمهوری دهم، در فضای مجازی و سایبر ساماندهی شود. (ماه پیشانیان، ۱۳۹۰)

این روز ها وقتی نام شبکه های اجتماعی را می شنویم، فیسبوک (facebook) پررنگ ترین نامی است که در ذهنمان نقش می بندد. فیسبوک با اینکه اولین شبه اجتماعی در دنیا نیست ولی اکنون به عنوان پرچمدار شبکه های اجتماعی در دنیا مطرح است. سایتی که شروع کارش در سال ۲۰۰۴ تاکنون توانسته بیش از یک میلیارد کاربرد را به خود جذب کند که از این تعداد ۸۰۷٪ با نام جعلی عضویت دارند. طبق این آمار، اعتماد بیش از ۹۰۰ میلیون نفر، آنها را به این شبکه ۷۰٪ آنها غیر آمریکائی هستند تا مل برانگیز است و اهمیت این سایت دو چندان می شود وقتی که بدانیم بسیاری از مخاطبین فیسبوک حتی خوراک خبری خود را از این شبکه دریافت می کنند در سال های اخیر دولت های مستل دنیا با الگو برداری از شبکه های اجتماعی به ویژه فیسبوک سعی در پیاده سازی مدلی بومی از این شبکه ها به صورت دولتی و خصوصی کردند که البته در بیشتر موارد با استقبال سرد کاربران و در نهایت با شکست مواجه شدند. دلیل این شکست را می توان در چندین حوزه بررسی کرد.

نداشتن استراتژی خاص برای جذب مخاطب

نداشتن انگیزه کاربران برای عضویت در شبکه های اجتماعی جدید.

پایین بودن کیفیت گوشی های داخلی و گرایش مصرف کنندگان به استفاده از محصولات خارجی و عدم آشنایی کاربران به شبکه های اجتماعی بومی .

سایت های شبکه های اجتماعی که اجتماعات شبکه های مجازی را تشکیل می دهند، خبرسازترین وب سایت های سال های اخیر اینترنت محسوب می شوند و بخش قابل توجهی از فعالیت کاربران را در خود جای داده اند. به تازگی مطالعه آنلاینی بر روی کاربران شبکه های اجتماعی در آمریکا انجام شده است. این مطالعه بوسیله سایت اندرسون آنالیتیکس (Anderson Analytics) و بر روی کاربران چهار شبکه اجتماعی فیس بوک

(Facebook)، توییتر (Twitter)، لینکدین (LinkedIn)، و مای اسپیس (Myspace) انجام شده است. نتایج به دست آمده از مطالعه نشان می دهد، بین استفاده نسل های مختلف از شبکه های اجتماعی و همچنین انگیزه آنها از پیوستن به این سایت ها تفاوت های جال توجهی وجود دارد. نحوه استفاده پنج نسل مختلف کاربران اینترنتی به تفکیک در جدول زیر آمده است.

استفاده کاربران آمریکایی شبکه های اجتماعی از این سایت ها براساس تفاوت نسل ها

	فیس بوک	مای اسپیس	توییتر	لینکدین
جنگ جهانی دومی ها	٪۹۰	٪۲۳	٪۱۷	٪۴
انچار جمعیتی ها	٪۷۳	٪۴۰	٪۱۳	٪۱۳
نسل ایکس	٪۷۶	٪۵۷	٪۱۸	٪۱۳
نسل وای	٪۶۵	٪۷۵	٪۱۴	٪۹
نسل زد	٪۶۱	٪۶۵	٪۹	٪۰

Source:

Anderson Analytics"social network service(SNS) A&U profiler,"
Provide to emarketer,july13,2009.

در بین دلایل پیوستن به شبکه های اجتماعی، رقم بالای درصد تماس با دوستان، نشان دهنده ارجحیت آن نسبت به خانواده در میان جوانان و نوجوانان است، ٪۹۵ از نسل زد در تماس بودن با دوستان را به عنوان یکی از دلایلشان ذکر کرده اند که بیشترین رقم را در مقایسه با سایر نسل ها دارد و در مقابل تنها ٪۲۷ در تماس بودن با خانواده را به عنوان دلیل عضویت در شبکه های اجتماعی ذکر کرده اند که کمترین میزان در میان نسل هاست، همچنین ٪۹۱ نسل زد ها سرگرمی را از انگیزشان از فعالیت در این سایت ها اعلام کرده اند که بیشتر از همه نسل ها ی پیش از آنهاست.

دلایلی که کاربران شبکه های اجتماعی عضو این سایت ها شده اند براساس تفاوت نسل ها

مجموع	نسل زد	نسل وای	نسل ایکس	انچار جمعیتی ها	جنگ جهانی دومی ها	
٪۷۵	٪۹۳	٪۸۲	٪۷۱	٪۶۲	٪۵۷	تماس با دوستان
٪۵۵	٪۹۱	٪۶۱	٪۵۱	٪۳۸	٪۳۰	به منظور سرگرمی
٪۴۱	٪۲۷	٪۴۰	٪۴۰	٪۴۷	٪۵۱	تماس با خانواده
٪۳۰	٪۲۲	٪۲۲	٪۳۰	٪۴۶	٪۶۰	از جانب یک آشنا دعوت شدم
٪۳۰	٪۳۹	٪۴۰	٪۲۷	٪۱۲	٪۱۰	تماس با همکلاسی
٪۵	--	٪۳	٪۶	٪۱۲	٪۲	تماس با شبکه کاری
٪۴	-	٪۳	٪۴	٪۱۰	٪۱	جستجوی شغلی
٪۳	-	٪۱	٪۶	٪۴	٪۴	توسعه کسب و کار
٪۵	٪۶	٪۴	٪۶	٪۳	٪۵	سایر موارد

Source:

Anderson Analytics"social network service(SNS) A&U profiler,"
Provide to emarketer,july13,2009.

اهداف و کارکردهای شبکه های اجتماعی مجازی:

✓سازماندهی انواع گروه های اجتماعی مجازی

- ✓ توسعه مشارکت اجتماعی
- ✓ به اشتراک گذاشتن علاقه مندی ها توسط اعضا
- ✓ ایجاد محتوا توسط اعضا
- ✓ تبلیغات هدفمند اینترنتی
- الف-) مزایای شبکه های اجتماعی مجازی:
  - ✓ انتشار سریع و آزادانه اخبار و اطلاعات، افزایش قدرت تحلیل و تقویت روحیه انتقادی
  - ✓ امکان عبور از مرزهای جغرافیایی و آشنایی با افراد جوامع و فرهنگ های مختلف
  - ✓ امکان بیان ایده به صورت آزادانه و امکان آشنایی با ایده ها، افکار و سلیقه های دیگران
  - ✓ شکل گیری و خرد جمعی
  - ✓ کارکرد تبلیغی و محتوایی
  - ✓ ارتباط مجازی مستمر با دوستان و آشنایان
  - ✓ تبلیغ و توسعه ارزش های انسانی و اخلاقی در عرصه جهانی
  - ✓ یکپارچه سازی بسیاری از امکانات اینترنتی و وبی
  - ✓ توسعه مشارکت های مفید اجتماعی
  - ✓ افزایش سرعت در فرایند آموزش و ایجاد ارتباط شبانه روزی بین استاد و شاگرد (سلیمانی پور، ۱۳۸۹)
- ب-) پیامدهای منفی شبکه های اجتماعی مجازی:
  - ✓ کل گیری و گسترش سریع شایعات و اخبار کذب
  - ✓ تبلیغات ضد دینی و القای شبهات
  - ✓ نقض حریم خصوص افراد
  - ✓ انزوا و دور ماندن از محیط های واقعی اجتماع
  - ✓ تاثیرات منفی رفتاری

آسیب ها و تهدیدات سیاسی و روانی شبکه های اجتماعی مجازی :

رسانه های نوین، دارای آسیب های مهم روانی و سیاسی است که می توانند زمینه و بستر مناسبی را برای جنگ نرم ایجاد کنند در زیر به مهمترین آسیب ها و تهدیدات سیاسی و روانی شبکه های اجتماعی مجازی اشاره شده است:
کاهش احساسات:

به دلیل اینکه اغلب از تباطات در این شبکه ها، مجازی بوده و نوشتاری است، اغلب فاقد احساسی است که در فضای واقعی، از طریق قدم زدن، سخن گفتن و... به دست می آید. افراد با وجود امکانات ارتباطی در فضای مجازی، دیگر اهمیتی به کیفیت روابط نمی دهند و این مسئله به کاهش بیشتر احساسات منجر می شود.
متن گرائی:

علیرغم امکانات چند رسانه ای موجود در فضای مجازی هنوز هم قسمت عمده ای از ارتباطات در فضای مجازی را ارتباطات متنی در قالب ایمیل و چت تشکیل می دهد. که این ارتباطات شکل جدیدی از هویت مجازی را تشکیل می دهند.
انعطاف پذیری هویتی:

افراد در فضای مجازی، به دلیل نبود راهنماهای چهره ای، می توانند بازنمایی های متفاوتی از خود بروز دهند.
دریافت های جایگزین:

در ارتباطات مجازی، شما می توانید دیوارها را بشکنید، به حوزه خصوصی دیگران وارد شوید و حرف های را که حاضر نیستند در ارتباط چهره به چهره به شما بگویند، بشنوید.

ب: آسیب های سیاسی:

تضعیف دولت های ملی

اشاعه وانتشار اخبار کذب و غیر واقعی و در نتیجه کاهش مشارکت سیاسی و ایجاد زاویه بادولت مرکزی. تاثیر بر افکار عمومی و بسیج آن است، بسیار از افراد بدون اینکه همدیگر را ببینند و تبادل نظر کنند مانند همدیگر فکر و در نتیجه مانند همدیگر عمل می کنند.

استفاده ابزاری برنامه ریزان جنگ نرم جهت پیشبرد اهداف خود در کشورهای هدف. فراهم کردن امکانات ویژه صوتی، تصویری، برای هدایت و پشتیبانی از اعتراضات خیابانی در کنار اعتراضات به شیوه های سنتی مانند راهپیمایی، شعارها و...

پنهان کردن اطلاعات و گسترش جهل عمومی در میان اقشار مختلف جامعه مخصوصاً جوانان و نوجوانان. بالابردن شانس کنترل سیاسی و مردم فریبی، زیرا پیشرفت فناوری، چنان از ارتقای بصیرت افراد پیشی می گیرد که افراد هنگام رویارویی با تکثیر سریع اطلاعات، کاملاً بی دفاع می مانند.

استفاده ابزاری قدرت های بزرگ و امپریالیستی جهت تحمیل عقاید و افکار خود بر مردم و تسلط سرمایه بر توانایی و شایستگی درگزینهش افراد. (ماه پیشانیان، ۱۳۹۰)

شبکه های اجتماعی در ایران :

اقبال ایرانیان به شبکه های اجتماعی از پایگاه اورکات ( ) آغاز شد. به گونه ای که پس از برزیل و آمریکا، سومین کشور حاضر در اورکات ایران بود، هرچند ردای این گرایشها را اتاق های یاهو و تالارهای گفتگوی عمومی مانند ابزار فارسی و گفتار فارسی یافت. روند عضویت ایرانیان در اورکات به حدی پیش رفت که زبان فارسی به عنوان یکی از ۵ زبان پر استفاده در این پایگاه تبدیل شد. با گسترش Yahoo360 تعدادی از کاربران ایرانی به سراغ این نوع از پایگاه های اجتماعی گرایش پیدا کردند همین امر سبب شد جامعه های مجازی و شبکه های اجتماعی در کشور راه اندازی شود. کلوپ یکی از همین شبکه هاست که در یک دی ماه ۱۳۸۳ بر پایه نیازهای امروزه کاربران اینترنتی ایرانی راه اندازی شد. تا به مثابه پایگاهی به منظور ارتباط ایرانیان و فارسی زبانان دنیا بتوانند بستری مناسب را برای تبادل اطلاعات، نیازها، کالا و خدمات، آشنا شدن با همکاران، دوستان قدیمی را به وجود آورد. در سال های اخیر و به دلیل حوادث بعد از انتخابات دوره دهم ریاست جمهوری، پیدایش این گونه شبکه های اجتماعی رشد بیشتری داشت. این پایگاه های به طور عمده به مسائل سیاسی می پرداختند و مسائل سیاسی روز کشور را در پایگاه خود مطرح می کردند. البته بسیاری از این شبکه ها با حمایت بیگانگان و خط دهی و پشتوانه مالی آنها و با تحریف اخبار و اغوای اشخاص به فتنه انگیزی و آشوب دامن زدند و خرابکاری ها و نا آرامی ها را هدایت می کردند. البته پایگاه های اجتماعی مجازی دیگری به وجود آمدند که با ریکردی مثبت و در جهت رفع ابهام و روشن گری پا به عرصه گذاشتند، از جمله پایگاه اجتماعی حامیان ولایت را می توان نام برد. در زیر به تعدادی از مهمترین و پرکاربردترین شبکه های اجتماعی مجازی و آسیب ها و تهدیدات آنها اشاره می شود. (علیمرادی، ۱۳۸۹)

وی چت WeChat:

وی چت یک ابزار پیام رسان با تمام ویژگی ها و امکانات مختلف است که کاربران به واسطه آن میتوانند با دوستان خود ارتباط گسترده ای بصورت هم زمان برقرار کنند با دوستان و اقوام خود در ارتباط باشند و برای آنان عکس و فایل ارسال کنند و با آنها تماس ویدئوی و صوتی برقرار کنند. در اصل وی چت یک شبکه اجتماعی به ظاهر کاملاً خصوصی است که با توجه به سرویس هایی که در آن گنجانده شده است می توان به راحتی و از طرق مختلف با دوستان و اقوام تان در ارتباط بود البته بر روی بستر اینترنت موبایل و با سیستم عامل اندروید میتوان این کار را انجام داد. هم اکنون سرویس های پیام رسان مختلفی همچون واتز اپ، وکسر، آی ام او، وایبر و... وجود دارند که هر یک از آنها به خاطر یک ویژگی مطرح و مورد استفاده قرار می گیرند اما وی چت ابزاری است که با آن می توان همه سرویس های مبتنی بر چت را در یک شبکه اجتماعی ارائه نمود یک پروفایل ساخت و دوستان خود را به پیام رسان وی چت دعوت نموده و با هم در ارتباط بوده و عکس و فایل ارسال نمود. به صورت انفرادی و یا گروهی چت نمود. در مورد عکس ها و نوشته های دوستان تان کامنت گذاشت. همانگونه که از وی چت بعنوان

یک شبکه اجتماعی سیار یاد میشود پس میتوان نتیجه گرفت تمامی خطرات و تهدیداتی که متوجه ما در شبکه های معروف اجتماعی چون فیس بوک و ... میباشد عیناً در سیستم وی چت با ما همراه است. وی چت محلی برای آزمایش و خطا یا کسب تجربه و علم برای افراد سالم، عفیف و با حیای جامعه اسلامی ما نیست. خطر اعتیاد به چت که دارای جذابیت های جنسی کذایی و روانی موقتی است، در صورت تکرار به اعتیادی خطرناک تر از مواد مخدر تبدیل گشته و بازگشت از آن بسیار دشوار است، اعتیاد به چت کردن با افراد ناشناس با هویت کاملاً "کذایی و فریبنده"، اولین قدمهای نابودی نوجوان و جوان و عادت به دروغگویی و بدبینی و سوء ظن افراطی بوده و البته همه سنین را تهدید می کند.

درصدی از وارد شوندهگان به وی چت خود را با آی دی متفاوت، به جای جنس مخالف جا زده و سوء استفاده های زیادی از دیگران نموده یا با بیماریهای شخصیتی و روانی خود کنار می آیند و هیچ وقت حرف حق را هم نمی پذیرند و به این اذیت و آزار که به گفته خودشان، خلاصی از دست آن ممکن نیست، اعتیاد پیدا کرده و از خانواده و اجتماع زده و به طور کل منزوی شده و روز به روز بر افسردگی یا دوگانگی شخصیتیشان افزوده شده و امیدی به بهبود نیست. اما هر روز و شب، در اثر نیرویی درونی و کسل کننده، خود را ناخواسته مقابل مانیتور می بینند و با حالت عجله، اضطراب و انتظار کشنده، برای دریافت یک پیام جدید دعوت به دوستی، وقت گذرانی می کنند و ساعتها پس از خارج شدن از فضای مجازی خود را برای درگیری ها، ناسزاها، بوت شدن ها، مورد حمله قرار گرفتن ها، ناامیدی و به نتیجه نرسیدن و غیره، سرزنش کرده و جملات ارسالی و دریافتی را مرور می کنند.

برخی از تهدیدات و آسیبهای مهم وی چت عبارتند از:

۱- افزایش تهدید حیا و عفت درونی: یکی از آسیب های مهم چت مجازی، مربوط به حوزه پشتوانه های سلامت اخلاقی و جنسی است. وقتی بی حیایی و بی عفتی که قوی ترین عامل بازدارنده است از دست برود، چه خواهد شد؟ سابقاً افراد، مسائل جنسی حلال را با رعایت جوانب و به سختی بیان می کردند، حالا مسائل شنیع جنسی به راحتی در پیامک ها رد و بدل می شود. چون حضور احساس نمی شود و حیا هم رنگ باخته است. اگر این پیام ها تصویری هم بشود دیگر چه خواهد شد؟ الان غربی ها و متأسفانه برخی از فیس بوک بازهای ایرانی هم تصاویر عریان خود را برای بالابردن بازدید صفحات شان یا هر چیز دیگری، روی اینترنت گذاشته اند، اگر این دسترسی ها آسان شود، و حجاب ها یکی یکی برچیده شود، چه خواهد شد؟ اینترنت به سواد رایانه ای و نیز تخصص و حوصله خاص و البته شکستن فیلترینگ و ... نیاز داشت و ضمناً پرتابل و این اندازه پرسرعت نبود، ولی امروزه فناوری دسترسی ها را به شدت آسان و فراگیر می کند و بنیان های ارزشی و اخلاقی ما را در معرض بمباران بی حیایی و بی عفتی قرار می دهد.

۲- گسترش اختلالات روانی: اخیراً روانشناسان نوعی از اختلالات روانی را به عنوان بیماری موبایلی مشخص کرده اند. هرزه گردی ها و هرزه نگاری ها به شدت میتواند افزایش یابد. علاوه بر اینکه سبب سست شدن بنیاد شخصیت اخلاقی می شود، با سوء ظن و مسائل دیگر، بنیاد روابط اجتماعی را هم سست می کند.

۳- افزایش آسیب رسانی به بنیان های تشکیل خانواده: از دیگر مشکلاتی که وی چت سبب افزایش آن می شود، دام شبکه های اینترنتی فحشا و نیز ارتباطات تله سکس تصویری است که سبب بی میلی به ازدواج می شود و زمینه تشکیل خانواده را نیز به شدت در معرض خطر قرار می دهد.

۴- افزایش سلب امنیت روانی و در تنگنا قرار گرفتن حریم خصوصی: علاوه بر اینکه حریم محرم و نامحرم هم بشدت ضربه می خورد، حریم خصوصی نیز در معرض نابودی قرار می گیرد. براستی با گسترش استفاده از وی چت، چه سطحی از امنیت خانوادگی و حریم خصوصی باقی می ماند؟! طبق بیان رهبر معظم انقلاب، ابزارهای جدید، باید همراه با پیوست فرهنگی وارد جامعه شوند. با وجود مشاهده تبلیغات عظیمی که شبکه های اجتماعی در حجم گسترده ای انجام می دهد، اثری از پیوست فرهنگی آن نمی بینیم. بنابراین دولت، مجلس، نهادهای نظارتی، امنیتی و شورای مجازی باید در این مسأله ورود کنند و

نگرانی های مردم را جدی بگیرند. مسائلی که در ابتدا بصورت جدی بررسی نشده است و پس از نفوذ در همه اقشار جامعه خصوصا نسل جوان آثار و تبعات آن دامن گیر همگان شده و حیثیت افراد جامعه را نشانه می رود برخی موارد مشاهده شده ، زنگ خطر را برای مسئولان و خانواده ها به صدا در می آورد

برخی موارد قابل توجه مشاهده شده : حضور دخترانی از سنین ۸ تا ۱۵ ساله و پسرانی از سنین ۹ تا ۱۵ سال که به سادگی مورد فریب افراد ناشناس قرار می گیرند ، حاکی از بی توجهی یا کم توجهی و یا عدم اطلاع از ابعاد آسیب زای چت بدون نظارت والدین می باشند که در دختران به صور مختلف بروز خواهد کرد از جمله

- ✓ قرار ملاقات در فضای واقعی ،
- ✓ اعطای کمک مالی بلاعوض یا تهیه شارژ برای مکالمه، هر چند ناچیز ، به
- ✓ جنس مخالف ،
- ✓ تمایل شدید و زود رس برای ازدواج ،
- ✓ شروع ناسازگاری و بد دهنی با اعضای خانواده ،
- ✓ اختلال در خواب و خوراک ،
- ✓ بی توجهی به خانواده و والدین،
- ✓ بی توجهی به درس و مدرسه و امورات شخصی،
- ✓ شروع بد بینی و بدگمانی به همه افراد در فضای واقعی،
- ✓ تنفر شدید از جنس مخالف پس از فریب خوردن ها و تمسخر های مکرر،
- ✓ نشخوار فکری و در خود فرو روی و گوشه گیری،
- ✓ ترغیب و تشویق همسالان برای حضور در وی چت ،
- ✓ بزرگ جلوه دادن دوستان در فضای مجازی ،
- ✓ مهم جلوه دادن خود و قدرت جذابیت خود نزد دیگران ،
- ✓ تشکیل خود انگاره مثبت و اعتماد به نفس موقتی و کاذب ،
- ✓ افزایش پنهان کاری ،
- ✓ افزایش عصبانیت و تند خویی و استرس،
- ✓ آرزوی دوری از والدین یا نبود والدین در منزل و غیره

✓ از جمله تبعات منفی وی چت می باشد و در صورتیکه خانواده و اولیای آموزشی برای این گروه، چاره ای نیاندیشند ، معمولا" اتفاقات ناگواری رخ خواهد داد که جبرانش غیر ممکن است .

پیشنهاداتی برای کاهش یا پیشگیری از تاثیرات نامطلوب وی چت :

- ۱- هر مرد متعهد، آگاه و باغیرتی اجازه نخواهد داد همسر یا فرزند خود (خصوصا" دختران) ساعتها در چت حاضر بوده و انواع ناسزا ها ، دشنام ها و پیشنهاد های غیر اخلاقی را دریافت کند، و به دلیل جذابیت های کذایی از درس و مدرسه و انجام وظایف و تکالیف عقب بماند، در این مورد ممانعت کامل از حضور دختران و پسران با سنین کمتر باید الزامی باشد و باید این واقعیت را پذیرفت که فعلا" با توجه به وضع موجود ، کسی توانایی فرهنگ سازی یا پیشگیری از تبعات منفی را ندارد ، در این گونه موارد باید عطای چت را به لقایش بخشید.
- ۲- توسط صدا و سیما برنامه متنوعی مانند شوک ، مکث ، مصاحبه با کارشناسان و غیره تهیه و در ساعات پر بیننده پخش گردد تا خانواده ها از غفلت در این مورد بر حذر شوند.
- ۳- توسط اولیای آموزشی و مدارس برای کلیه دانش آموزان فراخور وضعیت و فرهنگ منطقه ، آموزش هایی در نظر گرفته شود.

۴- توسط انجمن اولیا و مربیان مدارس، بخشی از کلاسهای آموزش خانواده والدین به اطلاع رسانی جدی و بدون تعارف به پدران و مادران اختصاص داده شود که چت روم ها عامل انحراف خیلی از فرزندان خواهد بود و در مقابل اصرار و فشار فرزندان به دلایل زیاد، نباید کوتاه آمد و این مهم، از سنین پایینتر و دوره ابتدایی میسر است تا در اثر افزایش سن و بی توجهی و عدم نظارت بر فرزند، توانایی کنترل وی از دست والدین خارج نشود.

۵- مسئولان مرتبط نظارتی، هر از چند گاه، با پخش خبرهای مستند در اخبار، نظر والدین را به تبعات منفی چت جلب نمایند تا حساسیت خانواده ها به این پدیده بیشتر گردد.

وایبر (Viber)

"وایبر" "viber" نیز مانند ویجت، یک نرم افزار مکالمه موبایل بنیان است که توسط شرکت وایبر مدیا در تلفن های هوشمند به کار برده می شود. وایبر برای اولین بار توسط شرکت اپل در سال ۲۰۱۰ به منظور رقابت با اسکایپ کار خود را آغاز کرد و کاربران آن در تمام جهان به بیش از ۲۰۰ میلیون نفر می رسند. اما نکته قابل تامل در این جا این است که اگر چه کشور تولید کننده و موسس آن در کشور قبرس است. اما خاستگاه آن جایی جز سرزمین های اشغالی نیست. موسس اصلی شرکت وایبر فردی آمریکایی-اسرائیلی به نام تالمون مارکو "Talmon marco" است. وی یک تاجر آمریکایی-اسرائیلی است که در سرزمین های اشغالی دنیا آمده و به عنوان افسر ارشد اطلاعات مرکز فرماندهی ارتش رژیم صهیونیستی کار کرده است. چندی پیش شبکه خبری العربیه مدعی شد، برنامه وایبر در آیفون و اندروید خود دفترچه تلفن، تماس ها، پیام ها و تماس های تلفنی افراد را ضبط کرده و می تواند مکان شمار اشناسائی کرده و به تمام فایل های موبایلی دسترسی پیدا کند. هشدارهای فضای مجازی:

انتشار اطلاعات محرمانه در شبکه های اجتماعی به منزله افشا اطلاعات است.

در منزل خود رایانه را در محلی نصب کنید که قابلیت کنترل فیزیکی و چشمی بر عملکرد فرزندان را داشته باشید.

۱. از اعلام رمز کارت به دیگران خودداری و متصدیان فروشگاهها را ملزم نمایید دستگاه POS را در دسترس شما جهت پرداخت الکترونیکی قرار دهند.

۲. در زمان مراجعه به کافی نت ها مدارک شناسایی معتبر به همراه داشته باشید.

۳. رمز عبور خط مقدم دفاعی شماست، برای رمزهای عبور حداقل ۸ کاراکتر و ترکیبی از اعداد و حروف و علائم استفاده کنید

۴. به هیچ عنوان با نام های کاربری که هویت اصلی شما را نمایان می کند و تحریک آمیز است وارد اینترنت نشوید.

۵. به هیچ وجه با کسانی که در اتاق های گفتگو آشنا می شوید قرار ملاقات حضوری نگذارید.

۶. هنگامی که درید.

۷. از فروشگاههای اینترنتی خرید کنید که آنها را می شناسید.

۸. از باز کردن ایمیل های ناشناس خودداری کنید.

۹. در هر سایت و وبلاگی اطلاعات ایمیل خود را وارد نکنید.

۱۰. رمز کارت های بانکی را بر روی آنها یادداشت نکرده و یا در کنار آنها نگهداری نکنید.

۱۱. مراقب پیامک های کلاهبرداران باشید.

۱۲. کاربران مزاحم را مسدود کرده و موضوع را با پلیس فتا در میان گذارید.

۱۳. کلبه تراکنش های خود را ذخیره کنید.

۱۴. هنگام وارد شدن به یاهو مسنجر و ایمیل تیک کنار گزینه My ID... Remember را بردارید.

۱۵. هنگام دانلود کردن برنامه ها سعی کنید از سایت های معتبر، برنامه هایتان را دانلود کنید.

۱۶. اگر نیاز به اطلاعات Histoty ندارید هر از چند گاهی آن را پاک کنید.

۱۷. هرگز برای اطلاعات مهم خود از رایانه های عمومی استفاده نکنید.

۱۸. اگر کسی می خواهد از سیستم شما استفاده کند، یک کاربر جدید درست کنید تا فرد از این کاربر استفاده کند.

۱۹. این را بدانید هرگز و تحت هیچ شرایطی صاحبان سرویس دهنده از شما رمز ورود و بلاگتان را نمی خواهند.

۲۰. به هر ایمیلی که از شما اطلاعات شخصی و مالیتان را بخواهد اعتماد نکنید.

۲۱. با رمز نگاری فایل ها، صرفا افراد مجاز قادر به دستیابی و مشاهده اطلاعات خواهند بود.

هر نوع داده با ارزش موجود بر روی رایانه باید یک Back Up گرفته و آنها را ذخیره نمود

آینده شبکه های اجتماعی مجازی:

با توجه به روند روبه رشد استفاده از اینترنت، پیوسته قابلیت های جدیدی به این پدیده افزوده می شود و بشر کارکردی تازه از آن می طلبد. از همین روی می توان پیش بینی کرد به مثابه تابعی از اینترنت در آینده برای زندگی انسان ها بسیار مهم تر خواهند بود. زیرا پایگاه ها گسترش بیشتری خواهند یافت، به گونه ای که برنامه های کامپیوتری به منظور سهولت در زندگی فیزیکی اشخاص از طریق شبکه های مجازی، قابلیت حمل، حضور و آگاهی از مکان رانیز شامل خواهند شد. به این ترتیب افراد خواهند توانست شبکه های اجتماعی را در جیب خود حمل کنند. همچنین از این طریق شما نه تنها خواهید دانست که کدام یک از دوستانتان بر خط است، بلکه نزدیکترین دوست خود را خواهی یافت. سیستم های مکان یاب تجارت های منطقه ای و آگاهی های تبلیغاتی را بر اساس علاقه مندی هایی که اشخاص در پروفایل خود ذکر کرده اند، به آنها منتقل می کنند. مسافران تجاری به آسانی می توانند با همکاران و مشتریان خود در کنفرانس ها و محافل تجاری ملاقات کنند. در آینده شبکه های اجتماعی هوشمند تر شده علایق شما را بر اساس، کارهایی که در پایگاه انجام داده اید، یعنی پایگاهی که مشاهده کرده اید، مقالاتی که خوانده اید، موسیقی که گوش داده اید، دوستانی که با آنها گفتگوی مجازی کرده اید، و علاقه مندی های آنها خواهد شناخت. همان گونه که وب ۱ از سوی مدیران به پیش می رفت و وب ۲ به وسیله کاربران به ایجاد محتوا می پرداخت. آینده شبکه های اجتماعی بر روابط کاربر و محتوای مبتنی است که رفتار کاربر برای سازمان دادن محتوا آن را مستدل می کند. شاید در واقع بتوان گفت شبکه های آینده اجتماعی، گونه ای از تجسم و عینیت یافتن هوش مصنوعی باشند. که در آن پایگاه می تواند به گونه ای حقیقی کاربران ی را که دارای علایق همسان هستند را در یک جا گرد آورد. چنین شبکه های اجتماعی بدون نیاز به تکمیل پرسشنامه های طویل، کاربرانی را که علایق سازگار دارند، گرد هم می آورند. هر زمان که کاربری به لینکی کلیک می کند یا به مطلب وبلاگی امتیاز می دهد، یا در موضوع خاصی چت می کند این پایگاه به او در بهبود و ارتقاء شبکه های اجتماعی اش کمک می کند. (علیمرادی، ۱۳۸۹)

جمع بندی و نتیجه گیری:

حریم خصوصی افراد آن قدر اهمیت دارد که احترام به آن در قرن حاضر از مرزهای سنتی دین و اخلاق فراتر رفته و در بیشتر کشورها ضمانت قانونی پیدا کرده است، اما شئون انسانی و اهمیت حفظ آن در فضای مجازی و امنیت اطلاعات مبادله شده با چالش های مواجه شده و سلامت اخلاقی و حتی جسمانی کودکان و نوجوانان را در جامعه به مخاطره افتاده است. اکثر والدین نیز به دلیل عدم آشنایی با اینترنت و ظرفیت های آن و شبکه های اجتماعی از رفتارهای آنلاین فرزندانشان در فضای مجازی خبر ندارند. همین مسئله راه را برای صیادان اینترنتی باز می کند تا راحت تر بتوانند طعمه های خود را از میان افرادی انتخاب نمایند که به نوعی دچار انواع آسیب های اجتماعی هستند و بدون در نظر گرفتن تهدیدات و معایب این فضا به دنبال تفریح در این فضا هستند. فضای مجازی محدود به افکار کاربران آن است که به دلیل ناشناس بودن گیرنده و فرستنده پیام، امکان سوء استفاده طرفین از هم افزایش می یابد.

فناوری های ارتباطی جدید و بزرگراه های اطلاعاتی آن، به ویژه اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی منجر به تحول در شدت و میزان ارتباط انسان ها در اقصی نقاط دنیا شده اند و تحول کیفیت در نحوه ارتباط انسان ها با یکدیگر ایجاد کرده اند. ظهور این فناوری ها اگر چه زمینه توسعه ارتباطات انسانی را فراهم آورده اما خود منشأ تحولات بزرگی شده است. یکی از تحولات تحول در معنا و مفهوم هویت دینی و نقش آن در زندگی انسانی است از یک سو هویت اجتماعی و دینی افراد به ویژه جوانان و نوجوانان است. در واقع در دنیای کنونی که انفجار اطلاعات است، هویت معنا و مفهوم خود گذشته خود را از دست داده است و شدت و دامنه تغییرات هویتی در نسل های جدید به حدی است که در برخی از موارد چالش ها و بحران های هویتی را پدید آورده

است، و برخلاف گذشته، فرایند انتقال هویت بیش از آنکه در زمینه ارزش ها، باورها و رفتارها و خلاصه هویتشان از والدین خویش متأثر باشد از رسانه، صنعت، فرهنگ، همسالان و جوانان هم گروه خود که چه بسا از کشورهای دیگر هستند، تأثیر می پذیرند. در تحلیل نقش شبکه های مجازی اجتماعی همچون فیس بوک، وایبر و... در تضعیف هویت دینی باید گفت که احتمالاً استفاده آزاد از امکاناتی همچون اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی، در خانواده هایی بیشتر رواج دارد که اعتقادات، باورها و در نهایت هویت دینی آنها ضعیف تر از دیگر خانواده هاست. اما این مسئله از عامل دیگری نیز سرچشمه می گیرد و آن این است که چون در جامعه ما از اینترنت، ماهواره، شبکه های مجازی، اکثراً به صورت منطقی استفاده نمی شود. و این رسانه ها بیشتر مروج فرهنگ مادی نگر، لذت جو و فرد گرایانه غربی هستند، یکی از جنبه های آسیب زای آن، کاهش تعلقات دینی و اخلاقی و هویت دینی در نوجوانان و جوانان است. صیادان اینترنتی که از طریق شبکه های اجتماعی طعمه های خود را انتخاب می کنند افرادی آگاه و آشنا با فناوری های نوین هستند که با هنرمندی تمام خود را افرادی موجه جلوه میدهند و چون در فضای مجازی امکان شناسائی آنها وجود ندارد، از کاربران ساده و نا آشنا با این محیط سوء استفاده می کنند. که شامل سوء استفاده های جنسی، مالی، موضوعاتی همچون همسریابی، دوست یابی، سرمایه گذاری های اقتصادی به صورت صوری و غیر واقعی، تحصیل در دانشگاه های خارج از کشور و مسافرت به دیگر کشورها مطرح می شود. محتوای تمامی شبکه های اجتماعی مجازی عموماً بر محور ترویج دین زدایی و باورهای اومانیستی (انسان محور) و فمینیستی، سکولار (دین منهای زندگی) و حصلت جوان مسلمان را هدف قرار داده اند تا از طریق سست کردن باورها و اعتقادات جوانان و سیطره بر روحیه لطیف و عاطفی آنها بتوانند اهداف خود را جامه عمل بپوشانند از دلایلی که میتوان به روی آوردن جوانان و نوجوانان به شبکه های اجتماعی نام برد اولاً جذاب بودن محتوای این شبکه ها برای جوانان است زیرا امروزه تحقیقات نشان داده است که انسانها از کلی گویی تنفر دارند و دوست دارند مطالب ساده، خلاصه و فشرده و جذاب به آنها ارائه شود یکی دیگر از دلایل روی آوردن جوانان و نوجوانان را می توان عدم توجه کافی والدین به فرزندانشان و عدم ایجاد ارتباط عاطفی و صمیمی با آنها را ذکر کرد. به منظور پیشگیری و کاهش آسیب های نوپدید در اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی راهکارهایی مطرح شده اند که در صورت اجرای به موقع و مناسب می توانند ثمر بخش واقع شوند.

- ۱- برگزاری جلسات آگاه سازی والدین و آشنایی آنها با فرصتها و تهدیدات شبکه های اینترنتی و اجتماعی
- ۲- وضع قوانین سخت گیرانه در برخورد با مجرمان جرایم سایبری و اینترنتی
- ۳- آگاهی و هوشیاری پلیس سایبری و تولید فضای مجازی در مورد انواع جدید جرایم سازمان یافته و اقدام قاطع در ناکارآمد ساختن توطئه های دشمنان
- ۴- تولید و تهیه برنامه های آموزشی از طریق صداوسیما و آگاه سازی خانواده ها
- ۵- تهیه و تولید کلیپهای تبلیغاتی در خصوص آسیب های استفاده ناصحیح از شبکه های مجازی و اجتماعی و پخش در فواصل زمانی در رسانه ها
- ۶- ایجاد ارتباط صمیمی تر و عاطفی تر با فرزندان و قرار دادن فرصت بیشتر برای گفتگو و استفاده از اماکن تفریحی، ورزشی،
- ۷- تهیه و تولید برنامه ها و فیلم های آموزشی با رویکرد اطلاع رسانی و آگاه سازی خانواده ها از خطرات شبکه های مجازی و بیان آنها توسط هنرمندان، ورزشکاران که عموماً مورد توجه جوانان و نوجوانان هستند.
- ۸- طراحی بازی های رایانه ای به صورتی که در آنها آگاهی از انواع خطرات موجود در فضای مجازی و راهکارهای مقابله با آنها تعبیه شده است.
- ۹- تهیه و تولید و توزیع بروشورها تبلیغاتی در مدارس، دانشگاهها اماکن عمومی با هدف آشنایی آحاد جامعه با خطرات و تهدیدات جنگ نرم دشمن در استفاده ابزاری از رسانه ها و شبکه های اجتماعی مجازی
- ۱۰- حضور فرماندهان، مسئولان، اساتید در اماکن آموزشی و تبیین و تشریح ابعاد جنگ نرم دشمن در زمینه استفاده از فضای مجازی

۱۱- ایجاد کرسی های آزاد اندیشی در دانشگاهها با هدف آشنائی جوانان ونوجوانان با شبکه های مجازی فرصتها وتهديدات
پيش رو وراهکارها پيشگيري ومقابله با خطرات آن .

فهرست منابع:

- (الحمادی، عبدالله،(۱۳۸۱) ، «ماو مظاهر جهانی شدن»، ترجمه عبدالله نکونام قدیمی، همشهری، شماره ۲۲۴۳، سال هفتم
حسین سلیمی، حسین،(۱۳۸۴). نظریه های گوناگون در باره جهانی شدن؛ سمت: ص ۲
سلیمانی پور، روح الله.(۱۳۸۹). شبکه های اجتماعی فرصت ها وتهديدات ،انتشارات ره آور نور، شماره ۳۱
علیمادی،مصطفی.(۱۳۸۹).سیر تطور شبکه های اجتماعی،نگاهی به آغاز وانجام شبکه های اجتماعی
(کیانی، داوود،(۱۳۸۰)«فرهنگ جهانی؛ اسطوره یا واقعیت»، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۱۰، سال سوم، زمستان ۱۳۸۰)
ماه پیشانیان،مهسا.(۱۳۹۰).شبکه های اجتماعی وآسیب های سیاسی روانی ، مجله ره آورد نور شماره ۳۵.
(میر محمدی، داوود،(۱۳۸۱) «جهانی شدن، ابعاد و رویکردها»، فصلنامه مطالعات ملی،، شماره ۱۱، سال سوم
مصطفوی کاشانی، لیلی،(۱۳۷۶) ، "سیاستهای فرهنگی واتیکان"، نامه پژوهش، ۶: صص ۴۰-۹۰.
پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی چالوس
هراس بنیادین،(۱۳۷۹)، اروپا مداری و ظهور اسلام گرایی، بابی سعید؛ ترجمه غلام رضا جمشیدیها، موسی عنبری. تهران:
دانشگاه تهران: ص ۱۵۲